

МЕТАФОРА В ПОЕТИЧНОМУ СВІТІ ЗБІРКИ «СОНЦЕДЗВІН» ФЕДОРА ПОТУШНЯКА

A METAPHOR IN THE POETIC WORLD OF THE COLLECTION “SONTSEDZVIN” BY FEDIR POTUSHNYAK

Барчан В.В.,

orcid.org/0000-0001-9054-6370

*доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри української літератури
Ужгородського національного університету*

Стаття присвячена дослідженню поетичних творів збірки «Сонцедзвін» закарпатоукраїнського письменника першої половини ХХ ст. Ф. Потушняка. Новаторство й оригінальність художнього світу митця зумовлені його філософським світобаченням, орієнтацією на міфологічний світогляд закарпатців, характером поетичних засобів символізму, сюрреалізму, імажинізму. Здатність бачити й відчувати подвійність світу й витворити його суб'єктивну модель втілена автором через символіку, алегорію, метафоризацію. У статті наведено оцінку знаних науковців художньої творості Ф. Потушняка, яка може стати підґрунтям для нових як мовознавчих, так і літературознавчих досліджень творчості відомого закарпатця. Поетичні збірки, які видані в повному обсязі або частково, дають можливість не тільки оцінити багатство внутрішнього світу письменника, а й простежити творчу еволюцію митця, мовної особистості, яка накреслена на художньому полотні різноманітними виражальними засобами. Чільне місце в цьому аспекті належить саме метафоризації. Метафора як потужний засіб художнього вираження, передусім, із огляду на її вторинну номінацію, є досить продуктивною в поезіях автора. Дослідження семантики дієслівних метафор у творах Ф. Потушняка засвідчило, що дієслівна метафора займає важливе місце в його поетичній мовотворчості. Вона виникає внаслідок семантичного зв'язку між дією й предметом (об'єктом зображення). Залежно від її семантичних ознак, на яких ґрунтується метафоричне перенесення, найпродуктивнішим типом зазначених метафор є проста дієслівна метафора. У роботі застосовано елементи біографічного й естетичного літературознавчих методів, принципи загальнонаукових методів (індукція, дедукція, аналіз і синтез). На основі дієслівної семантики визначено такі групи простих дієслівних метафор у поетичній мовотворчості Федора Потушняка: 1) прості дієслівні метафори з семантикою дії; 2) прості дієслівні метафори з семантикою буття; 3) прості дієслівні метафори з семантикою стану й відношення. Зазначено також, що прості дієслівні метафори, зважаючи на їх семантичні особливості, які використовує письменник у своїй мовотворчості, виконують низку важливих функцій.

Ключові слова: Федір Потушняк, творчість, збірка «Сонцедзвін», засоби художнього вираження, метафора, мовна особистість, мовотворчість, поетичне мовлення, семантика, функційне навантаження.

The article is devoted to the study of the poetic works of the collection «Sontsedzvin» by the Transcarpathian-Ukrainian writer of the first half of the 20 th century F. Potushnyak. The innovation and originality of the artist's artistic world is due to his philosophical worldview, orientation to the mythological worldview of Transcarpathians, the nature of the poetic means of symbolism, surrealism, and imagism. The ability to see and feel the duality of the world and create a subjective model of it is embodied by the author through symbolism, allegory, and metaphorization. The work provides an assessment of the artistic work of F. Potushnyak by well-known scientists, which can become the basis for new linguistic and literary studies of the work of the famous Transcarpathian. Poetry collections that have been published or partially published provide an opportunity not only to appreciate the richness of the inner world of the writer, but also to trace the creative evolution of the artist, the linguistic personality, which is drawn on the artistic canvas by various means of expression. A prominent place in this aspect belongs to metaphorization itself. Metaphor as a powerful means of artistic expression, first of all, given its secondary nomination, is quite productive in the author's poetry. The study of the semantics of verbal metaphors in the works of F. Potushnyak proved that the verbal metaphor occupies an important place in his poetic language. It arises as a result of the semantic connection between the action and the subject (object of the image). Depending on its semantic features, on which the metaphorical transfer is based, the most productive type of the mentioned metaphors is a simple verbal metaphor. Elements of biographical and aesthetic literary methods, principles of general scientific methods (induction, deduction, analysis and synthesis) are applied in the work. On the basis of verbal semantics, the following groups of simple verbal metaphors in Fedir Potushnyak's poetic speech were identified: 1) simple verbal metaphors with action semantics; 2) simple verbal metaphors with the semantics of being; 3) simple verbal metaphors with state and relation semantics. It is also noted that simple verbal metaphors, taking into account their semantic features, which are used by the writer in his speech-making, perform a number of important functions.

Key words: Fedir Potushnyak, creativity, the collection «Sontsedzvin», means of artistic expression, metaphor, language personality, language creation, poetic speech, semantics, functional load.

Постановка проблеми. Поетична творчість Ф. Потушняка як «явище в літературі Закарпаття унікальне й неповторне» [4, с. 3], залишається надостатньо дослідженою. Своєрідність індивідуаль-

ної поетичної манери митця виражається і в його мовотворчості, у великій мірі зумовленій філософським світоглядом та символістським характером стилю автора. Художнє вираження філософського

світорозуміння митця зумовило метафоричність його поетичного мовлення. Здійснення аналізу метафоризації у мовотворчості письменника дає можливість з'ясувати певні аспекти поетики творів, особливості індивідуального авторського мово-стилю, виявити характерні його ознаки, розкрити нюанси авторського світобачення, відтворення автором динаміки людської душі. Це відбувається, зокрема, через одну з особливостей метафоризації – вторинну номінацію, якій вдається дуже вдало експресивізувати художній текст, привертаючи особливу увагу до об'єктів зображуваного через влучні метафоризовані художні образи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поетична мова Ф. Потушняка – одна з характерних рис творчості, на яку звертали увагу критики. В. Бирчак спостеріг «хаос вислову» [2, с. 4], М. Лелекач – красу слів, тонкі словні і язикові новотвори [6, с. 3], «оригінальність язика» [7, с. 104]. На особливості метафоричного мовлення наголошував Є. Недзельський, а Й. Архій відзначав, що поет: «любить можливе ламати неможливим і в казковий спосіб персоніфікувати неможливе» [1, с. 204]. Вагомою для розуміння мовотворчості Ф. Потушняка є оцінка, висловлена В. Маркусем: «Пасічник-поет як майстер поетичного слова в чистоті мови, оперуванні поетичними прикрасами, вживанні рідких й своєрідних поетизмів та рим і взагалі в артизмі вірша вибивається на перше місце між сучасними поетами краю» [3, с. 204]. Вона дає спрямування до мовознавчих досліджень на матеріалі творчості Ф. Потушняка. Частково їх зреалізовано в працях сучасних науковиць В. Папіш, С. Рошко, Г. Сньозик, О. Чижмар. Дослідження такого засобу художнього вираження поетичного мовлення, як метафоризація доповнить науковий дискурс творчості Ф. Потушняка.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає в аналізі творів поетичної збірки Ф. Потушняка «Сонцедзвін», вибране з якої вміщено в книзі «Мій сад» (2007), у виявленні зумовленості метафоризації в поезії митця, в аналізі такого засобу виразності в авторському стилі, як метафора, виокремлення домінувальної моделі метафор у текстах віршів, їх змістового й естетичного потенціалу. Основні завдання для досягнення мети передбачають виявлення найбільш поширеної моделі метафор у поезіях Потушняка, окреслення їх функцій та граматичного вираження.

Виклад основного матеріалу. Федір Потушняк увійшов у закарпатоукраїнську поезію у 20-х рр. ХХ ст. Збірки «Далекі вогні» (1934), «Хвилини вічності» (1936), «Таємничі вечори»

(1938), «Можливості» (1939), «На білих скалах» (1941), «Кристали» (1942), «Терези вічності» (1944) засвідчили новизну й оригінальність поетики митця. Збірка поезій Ф. Потушняка «Сонцедзвін» за життя автора не видавалась. У середині 40-х рр. ХХ ст. поет друкував свої твори в періодичних виданнях, а в 1945 році упорядкував збірку «Сонцедзвін», яка зберігалася в машинописному варіанті. У книзі «Мій сад», за твердженням упорядника, в цю збірку включено «й вірші, датовані в пізніших рукописах 1942–1947 роками» [12, с. 16].

Названі вище книжки поезій дали можливість дослідникам простежити творчу еволюцію митця, яка виражається в способі світомислення та його художнього вираження: від домінування «образів-символів на позначення просторових уявлень автора», образу часу, до величного узагальненого образу світу «в його невимовній красі й таємничості, в загадках людського й надлюдського, у спробах самопізнання ліричного автогероя як особистості творчого складу» і до «вишуканого, рафінованого слова, випробування його нових «можливостей» і рівнів мистецької досконалості» [4, с. 94]. Синтез засобів поетики символізму, сюрреалізму й імажинізму забезпечили оригінальність творчої манери митця. У координатах цієї художньої системи перебувають і твори, що склали збірку «Сонцедзвін».

Філософське світобачення поета зумовлювало його суб'єктивний погляд на людину, природу й світ загалом. Для лірики збірки характерний містицизм, пантеїзм, індивідуальне світосприймання, відповідно до якого світ постає цілісним у єдності й боротьбі протилежностей, душа людини – відсвіт Космосу, все підпорядковано Абсолюту: «Бог-природа, бій для нього / Голос вічного буття – Лиш в горінні серця свого / Найду вічне життя» [10, с. 198]. Специфіка авторського світовідчуття диктувала оригінальність художніх форм й мовного вираження, про що свідчить насиченість образами-символами, високий ступінь метафоризації. Художня метафора, як вважають дослідники, є результатом творчої думки, витвором автора, що, як наслідок, поповнює метафоричні парадигми певного народу [5, с. 45–50]. М. Пентиліук зазначає, що письменники у своїй мовній практиці ставляться з особливою увагою до явищ метафоризації як до художнього прийому. Вони широко використовують метафоризування, намагаються на цьому ґрунті досягти певного художнього ефекту [9, с. 122–130].

Оскільки поетичні твори Потушняка-символіста поставали з його емоції, індивідуаль-

ного світовідчуття й світопереживання, були продуктом проникливої інтуїції, то метафора як троп із її потужними образними можливостями в його поетичному арсеналі була одним із домінантних засобів вираження, бо на основі уподібнень здатна викликати нові асоціації. За твердженням дослідників, метафора дає змогу створити яскраві, свіжі, колоритні образи, адже в її основі лежить співвіднесення емоційно-логічного перехрещення двох понять, що створює певну базу для семантичного переходу одного поняття в інше з якісно новим змістом [11, с. 232–239].

Лірику Ф. Потушняка науковці відносять до філософського жанру, це «поетія певної філософської концепції життя» [4, с. 12]. Тематичне коло поезії окреслене онтологічними аспектами сутності людини, світоустрою, космосу, Вищого Розуму, взаємозв'язку з трансцендентним.

Філософське бачення проблем «людина і Всесвіт», «людина і Бог», осмислення трансцендентного диктують авторові образи-символи, інтенсивність яких підсилюється дієслівними метафорами:

Зоря з'явилась на відході,
Горить відвічним знов вогнем,
Таємний дух здригнувся в природі,
Розцвів на серці діадем [10, с. 196].

Активізацію читацької уяви в сприйнятті таємниць Всесвіту й людської душі, динаміки психічних переживань забезпечують ужиті автором яскраві метафоричні образи:

Глибокий мрак, бездонний вир в долині,
Забутих болів дзвін втопила ніч пуста,
Сховався щастя шепіт в раковинні,
Його шукає в чорнім полі мста [10, с. 200–201].

У міфологізованій візії світу Ф. Потушняка, що ґрунтується на народних уявленнях і віруваннях, людина є невіддільною частиною природи. Її життя корелюється з природними силами, явищами та процесами, але водночас природа – велична, таємнича, загрозна, стихійна, невіддільна людським можливостям. Яскравий образ всемогутності природи, яка може створювати гармонію чи дисгармонію людського життя, втілено в поетично виразні метафоричні вислови:

Розбився дзбанок дня, померкло, посумніло,
Вітри вказались з гір – на долах загриміло.
Погас в полях вогонь – налилась бурі чаша,
Горить вогненний куц – кільчиться радість наша [10, с. 202].

Як бачимо, автор активно вдається до застосування дієслівних метафор, вони надають створеним образам динамічності, емоційності, експресивності, забезпечують інтенсивність цілого

спектру екстероцептивних відчуттів: звукових, зорових, температурних, тактильних, а також інтероцептивних, що відображають внутрішні відчуття (*радість кільчиться*).

У поетичному образі світу, природи, витвореному силою авторської фантазії, відбилися міфологізовані народні уявлення про світоустрій. Відповідно, в авторських візіях предметні, просторові й часові реалії оприявнюються в антропоморфізованих образах: *вечір кличе, човник літає, бурі йдуть, громи йдуть, муки росли, ніч відкрила, час зламався, слово лине, сонце рум'яніє* і под.

Замовкли гори, скали і вершини,
І ліс застиг у спазмах вітряних,
Минаєсь тихий день, і ніч, і днина,
В одно ізлившись, світ завмер, затих [10, с. 220].

Щодо художнього живописання світу природи Потушняком, критики у свій час відзначали, що «природа, весь світ, від найменшої порожинки до скал і хвилюючих морів, все, все жие в Пасічника своїм життям, подібним до життя поета. Пантеїстичні описи природи нав'язані глибиною чуття, містикою й молитовним гімном до Всебога» [3, с. 204].

Заснули бурі в далях на вершині,
У серці днини оживає змії.
І листям в діл попадали провини,
Землі – пусті, мертві уста завій [10, с. 208].

Метафора в художньому творі є носієм певної інформації, засобом передачі руху душі, виру почуттів, збудження мисленнєвої діяльності й уяви. Вибагливі метафори є поетичною прикрасою, вони збагачують мову вишуканими барвами, свідчать про віртуозність пера майстра слова. Окрім того, метафора передає ставлення автора до відображуваного.

Звернемо увагу на мистецьку філософію Ф. Потушняка в розумінні феномена творчості. Тема творчості співвідноситься в нього з темою Бога. Під мікроскопом свого світогляду він бачить її як акт Вищого Розуму, який «з'явивсь, свої дає скрижалі. / «Пророком будь моїм», – сказав і зник» [10, с. 218]. Під Божим велінням поет упокорюється. Його справжня місія передана в мистецьки виписаній метафоричній картині:

Я вниз зійшов – іду між люд пророком,
Несу скрижалі – вчу новий закон...
На серці тяжко – мов десь в ніч глибоку
Злий із дощем рвесь вітер до вікон [10, с. 218].

Творчий процес постає в поетичній уяві митця містерією, що здійснюється поза його свідомістю й волею, є голосом колективного несвідомого. Інтуїтивний процес мистецького діяння виражається у вірші «Слово» метафоричним образом

«срібний сон душі», у який «вринають / Поля дальні голоси...», його увиразнює образ «лоно вічної краси», у якому ці голоси «Віщим дзвоном воскресають» [10, с. 198]. У лексичній скарбниці для творення метафоричного образу нескінченного, вічно рухливого буття творчого Духу Потушняк відбирає матеріал із високою експресивною і сугестивною силою – іменники, прикметники, і з потужним динамічним зарядом – дієслова:

Вспихне в бур промінній грані

(Тихо – образ ось зістав).

Крізь таємні далі сканув

Подих вічності заграв [10, с. 198].

У художній практиці Ф. Потушняка можна спостерегти наявність трьох основних моделей [8, с. 201–202] метафор: іменникову, прикметникову та дієслівну. Найбільш продуктивною в поетичному арсеналі митця є дієслівна метафора.

Дієслівні метафори – один із найефективніших засобів увиразнення художньої картини мовного світу письменника. Вони, передусім, характеризують фізичні стани чи процеси, служать засобом вираження емоційно-психологічних виявів людини. Відповідно до дієслівної семантики виокремлюємо такі групи простих дієслівних метафор у поетичній мовотворчості Ф. Потушняка: 1) прості дієслівні метафори з семантикою дії (дієслова руху, переміщення й розміщення, фізичного впливу, мовленнєвої діяльності, фізіологічної дії та звучання об'єкта зображення); 2) прості дієслівні метафори з семантикою буття (дієслова початкової фази буття й існування, припинення буття об'єкта зображення); 3) прості дієслівні метафори з семантикою стану й відношення (дієслова емоційного стану і взаємовідношення об'єкта зображення).

Прикладами *простих дієслівних метафор із семантикою дії* в мовотворчості митця є такі, в яких використовуються дієслова руху об'єкта зображення (*бродити, ходити, повзти, нестися, битися*), наприклад: *вічність бродить, вогні ідуть, ідуть бурі, ідуть громи, видіння ідуть, повзе тиша, серце б'ється* («На гір вершках, де тільки *вічність бродить* / Він появилася – земляний, як земля» [10, с. 197], «У забутті земля глибокім *спала* / І безконечний далечний простір» [10, с. 197], «*Йдуть бурі* з гір весни, / *Із* ясної яси» [10, с. 204], «*Із* далі в чорній млі / *Йдуть громи* із-за тьми...» [10, с. 204], «На волі – дзвони і в ясу / Слідом *вогні ідуть* від смерті» [10, с. 205], «*Повзе* у серце *тиша*, тихе слово» [10, с. 208], «Глибока ніч із лісу вітер віє / *Видіння ідуть* із дальних бур гробів» [10, с. 215], «І сидимо – гробовий *дух несеється*» [10, с. 216], «*Ненавість* нас *скувала*, не любов» [10, с. 219]); дієслова переміщення об'єкта

зображення (*поринати, розсівати, крастися*), наприклад: *голос поринав, сум закрався; ніч розсіває* («В туманах *голос поринав* / На горах: там мій *дух стояв...*» [10, с. 199], «*Ніч розсіває* сні / На далі і ліси» [10, с. 204], «І *сум закрався* в душу мою» [10, с. 227]); дієслова розміщення об'єкта зображення (*стояти*), наприклад: *дух стояв* (На горах: там мій *дух стояв...*» [10, с. 199]); дієслова фізичного впливу на об'єкт зображення (*колисати, скувати*), наприклад: *ніч колише, ненавість скувала* («Холодна *ніч* над полем сні *колише*» [10, с. 214], «*Ненавість* нас *скувала*, не любов» [10, с. 219]); дієслова мовленнєвої діяльності об'єкта зображення (*замовкнути, гомоніти*), наприклад: *замовкли гори, скали і вершини, води гомонять* («*Замовкли гори, скали і вершини* / І *ліс затих* у спазмах вітряних» [10, с. 220], «*Води* тихо *гомонять...*» [10, с. 225]); дієслова фізіологічної дії об'єкта зображення (*дихати, спати*), наприклад: *земля спала* («*Пустиня дише* подихом мертвим» [10, с. 220], «У забутті *земля глибокім спала* / І безконечний далечний простір» [10, с. 197]); дієслова звучання об'єкта зображення (*затихати, шелестіти, вити*), наприклад: *ліс затих, очерети шелестять, буря віє* («*Замовкли гори, скали і вершини* / І *ліс затих* у спазмах вітряних» [10, с. 220], «Піднявши руки угору, / *Стою. / Навколо буря віє*» [10, с. 226]).

Прикладами *простих дієслівних метафор із семантикою буття* в мовотворчості Потушняка є такі, в яких використовуються дієслова початкової фази буття й існування об'єкта зображення (*відкривати, оживати, схопитися*) та дієслова припинення буття об'єкта зображення (*заблудити, поникнути, заснути, меркнути*). Наприклад: *ніч відкрила, оживає змій, схопилась любов; заблудились душі, ліхтар поник, заснули бурі, земля меркне* та ін. («І тайн маленьких *заблудились душі* / *Ліхтар* магічний в зарослях *поник*» [10, с. 201], «Раз стало тихо... *двері ніч відкрила*» [10, с. 204], «*Заснули бурі* в далях на вершині / У серці днини *оживає змій*» [10, с. 208]).

Прикладами *простих дієслівних метафор із семантикою стану й відношення* в мовотворчості поета є такі, в яких використовуються дієслова емоційного стану і взаємовідношення об'єкта зображення (*загорілась, вливатися*). Наприклад: *загорілась рана, вливаєсь літо* та ін. («У серці моім *загорілась рана*» [10, с. 219], «Прозорі тіні, у життя дзвінке / *Вливаєсь літо* юне, наге тіло» [10, с. 206]).

У мовотворчості Ф. Потушняка спостерігаємо й поєднання різних груп метафор в одному контексті. Наприклад: «*Вітри вказались* з гір – на долах *загриміло* / *Погас* в полях *вогонь* – *напилась*

бурі чаши» [10, с. 202]: дієслівна метафора *вітри вказались* із семантикою відношення, а дієслівна метафора *напилась бурі чаши* – із семантикою дії; «*Десь вогник блиснув* димно над лугами / *Озвались ріки* далечі нові» [10, с. 221]: дієслівна метафора *вогник блиснув* із семантикою стану, а дієслівна метафора *озвались ріки* – із семантикою дії; «*В незабудки дух горить* / *З очидання серце б'ється»* [10, с. 223]: дієслівна метафора *дух горить* із семантикою стану, а дієслівна метафора *серце б'ється* – із семантикою дії і под.

Прості дієслівні метафори, які спостерігаємо у віршах збірки «Сонцедзвін», виконують, окрім номінативної, й низку інших важливих функцій (функцію сприйняття дійсності, функцію прикриття значення метафоричного найменування, функцію пояснення, оцінну функцію, декоративну функцію, функцію емоційності). Наприклад, через наявну семантику двоплановості, прості дієслівні метафори збуджують мисленеву діяльність читача, активізують уяву, інтенсифікують образну картину. У цьому аспекті варто наголосити на функції емоційності, в якій зреалізовано різні емоційні стани об'єктів зображення (*страх, гнів, радість, тривога, розчарування, збудження, хвилювання* тощо).

Висновки. Аналіз віршів збірки «Сонцедзвін» засвідчив творче новаторство й оригінальність Ф. Потушняка-поета як у темах, так і в поетичній мові. Філософський світогляд, міфологічні уявлення про природу й світоустрій, невичерпна фантазія, інтуїтивний, містерійний характер творчого про-

цесу, що моделювали авторську художню картину буття, втілювалися засобами поетики символізму, сюрреалізму, імажинізму з характерною для них інтенсивністю використання слів із новим значенням. Із словесного багатства він вибирає лексичні скарби, здатні вразити свіжістю образів. Наявність символічних, алегоричних образів, високий ступінь метафоричності – характерна ознака ідіостилу Потушняка. У системі тропів поетичного мовлення автора важливе місце займає метафора, у семантичному полі якої зосереджуються віддалені або несумісні асоціації. Метафора виступає засобом вираження змісту твору, розкриття художньої концепції автора, творить яскравий, експресивно насичений образ суб'єктивного відображення поетом дійсності. Поширеною у творчій практиці митця є дієслівна метафора. Відповідно до дієслівної семантики виділено такі групи простих дієслівних метафор: 1) прості дієслівні метафори з семантикою дії; 2) прості дієслівні метафори з семантикою буття; 3) прості дієслівні метафори з семантикою стану й відношення. Метафоричні найменування, які використовує Ф. Потушняк у своїй мовотворчості, виконують не лише номінативну функцію, а й низку інших важливих функцій. Метафоричне переосмислення зображуваного робить мовосвіт поета більш експресивним, колоритним, емоційно насиченим, здатним якнайповніше відтворити інтуїтивне переживання автором реалій світу, явити результат процесу натхнення, активізувати уяву читача, вплинути на його естетичне чуття, підкреслити неповторну індивідуальність митця.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Архій Й. Поети. *Літературна неділя*. 1943. Р. III. Ч. 17. С. 204.
2. В.Б. [В. Бирчак]. Ф. Вільшицький. Далекі вогні. *Поезії. Українське слово*. 1934. Ч. 37. С. 4.
3. В.М. Нові книжки: Ф. Пасічник. Гріх та інші оповідання..., Хатка та млинок..., Спляча царівна... *Літературна неділя*. 1944. Р.ІV. Ч. 17. С. 202–204.
4. Голомб Л. У таємничому дивосвіті слова. Лірика Федора Потушняка / Потушняк Ф. *Хвилини вічності: лірика / Упорядкування, підготовка текстів та передмова* Л.Г. Голомб. Ужгород: Гражда–Карпати, 2000. С. 3–98.
5. Гуцуляк Т.Є. Художня метафора як джерело формування синонімічних засобів української мови. *Наукові записки Ніжинського національного університету імені Миколи Гоголя*. Філологічні науки. Ніжин, 2013. Кн. 1. С. 45–50.
6. Л–ач Н. Федір Пасічник / Пасічник Ф. На білих скалах. Ужгород, 1941. С. 3–4.
7. Мишилко Леми. Ф. Пасічник. На білих скалах. *Літературна неділя*. 1941. Р. I. Ч. 12. С. 104.
8. Панчук Г. Метафора та її граматичне вираження у збірці О. Пахльовської «Долина Храмів». *Рідне слово в етнокультурному вимірі: зб. наук. пр. Дрогобицького державного педагогічного університету ім. Івана Франка*. Дрогобич: Посвіт, 2015. С. 200–205.
9. Пентиліук М. Дієслівні метафори в поезіях М. Чернявського. *Вісник Таверійської фундації (Осередку вивчення української діаспори): Літературно-науковий збірник*. Вип. 5. Київ–Херсон: Просвіта, 2008. С. 122–130.
10. Потушняк Ф. Мій сад: Поезії та драми / упорядкування, підготовка текстів та примітки Д.М. Федаки. Ужгород: ВАТ «Видавництво “Закарпаття”», 2007. 576 с.
11. Стретович Т.П. Класифікаційне розмаїття метафор. *Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова*. Серія 9: Сучасні тенденції розвитку мов. Київ, 2017. Вип. 16. С. 232–239.
12. Федака Д. Творчі овиди Федора Потушняка. Федір Потушняк. Мій сад: Поезії та драми / упорядкування, підготовка текстів та примітки Д.М. Федаки. Ужгород: ВАТ «Видавництво “Закарпаття”», 2007. С. 5–18.